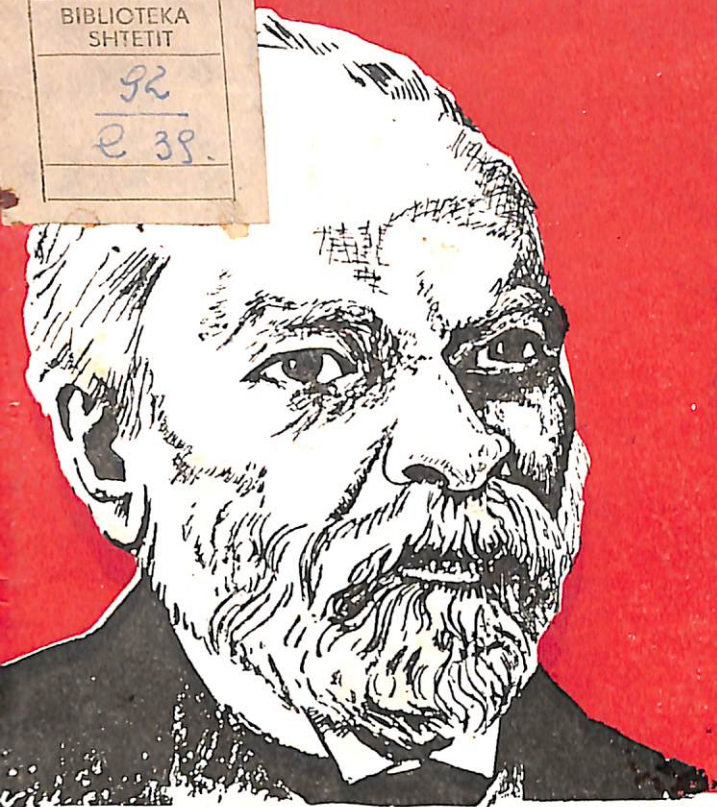

BIBLIOTEKA
SHTETIT

92

e 39.

ISMAIL SKENDER
JETA
DHE
VEPRA LUARASI
QEMALI

92
039.

5.

SKËNDER LUARASI

ISMAIL QEMALI

(Jeta dhe vepra)

(Botim i dytë)

23191

SHËTËPIA BOTUESE E LIBRIT POLITIK

Ismail Qemali

*«Djemtë e mi, nuk bëra pasuri t'ja lija
trashëgim Shqipërisë. Po ju lë një atdhe —
amanet. Lamtumirë!».*

ISMAIL QEMALI

P J E S A I

NË SHËRBIM
TË PERANDORISË OTOMANE

H Y R J E

Koha në të cilën lindi dhe jetoi, kultura që fitoi, mërgimi në të cilin shkoi një pjesë të djalërisë i internuar, ofiqet e ndryshme të larta, me të cilat u vesh herë pas here në shërbim të perandorisë otomane dhe personalitetet me të cilat u njoh, bashkëpunoi dhe ra në luftë, liberalizmi i tij i sinqertë kundrejt popujve të sunduar nga Turqia, dashuria për vendin e lindjes dhe për të gjithë popullin shqiptar dhe, mbi të gjitha, kujdesi i tij që t'i shërbente së mirës e lirisë së atdheut të dashur, gjithë këto kushte dhe rrethana i dhanë Ismail Qemalit aftësitë që t'ja arrinte më lehtë qëllimit aq fort të dëshiruar nga populli shqiptar: ngritjes së flamurit kombëtar e shpalljes së pavarësisë së Shqipërisë.

T'i japësh dcrën një fatkeqi në hallet e tij të veçanta, të shpëtosh një fëmijë nga rreziku në mes të rrugës, të bartësh shokun tënd të plagosur që të mos bjerë në dorë të armikut, është punë e madhe; — po sa më e madhe është ajo punë atëhere kur i jep dorën një populli të tërë në nevojën më të keqe dhe e shpëton nga vuajtjet shekullore dhe i ndihmon të ngrihet e të bëhet i lirë!

Për veprën e tij shumë të vlefshme, Ismail

Qemali u bë njeriu më i luftuari dhe njeriu më i lëvduari në historinë e Rilindjes shqiptare. Armiqtë e Shqipërisë, diplomatë të fuqishëm të shteteve të mëdha, që kanë pasur interes ta bënë vendin tonë plaçkë tregu, sidomos fqinjët lakmitarë të Shqipërisë me mercenarët e tyre të pendës, gjatë historisë së re të popullit shqiptar, kur nuk kanë mundur t'i gllabërojnë viset tona me mjetin e forcës brutale, janë munduar të dalin fitimtarë duke krijuar me anën e shpifjeve një nështypje të rreme në sy të botës për këtë vend e për këtë popull.

A s'janë munduar ta krijojnë këtë nështypje të rreme e ta zënë diellin me shoshë edhe atëhere kur ky diell shqiptar ka ndriçuar me lavdi jo vetëm Shqipërinë po gjithë Evropën? Atdheu ynë i mrekullueshëm ka qenë për turqit e Muratit dhe të Mehmetit II një vend i ashpër, me shtigje të fshehta, i vështirë për hyrje e dalje aq sa, siç thonë, atje nuk ka mundur të depërtojë as Aleksandri i Madh. Populli ynë trim e liridashës për ata nuk ka qenë veçse një «frotë e lindur për të kundërshtuar, për të mos u përlulur e për të mbajtur inat». Dhe Heroi ynë Kombëtar, shembull klasik i trimërisë dhe i atdhedashurisë, nuk ka qenë veçse «një bylykbash ushtarësh të pafe dhe mëkatar që veshi petkun e tradhëtarit».

Më duket interesante të bëhet këtu një krahasim midis jetës së Skënderbeut dhe Ismail Qemalit: edhe Ismail Qemali në fillim të karrierës së tij u prit mirë në rrethet e larta të hierarkisë turke, dhe lufta kundër këtij patrici shqiptar nisi vetëm atëhere kur bota turke pa se biri i shquar i Vlorës mendonte si shqiptar e kurrë nuk do t'i përulej vullnetit tiranik të një sulltani. Për turqit «Ismail Qemal beu është më i zi se Laneti përshkruar prej Muhamedit.

Asnjë turk nuk është më i prapshtë se ai. Ai ja shet vatanin armikut. . .»

Po ja që Ismail Qemali nuk qe turk, po shqiptar i kulluar që çliroi vatanin prej zgjedhës turke dhe të gjitha sharjet, që bëjnë armiqtë e Shqipërisë kundër tij kthehen në lëvdata për të. Dhe populli i tij për këtë vepër të madhe çlirimtare është mirënjohës për jetë ndaj këtij biri të shquar të Shqipërisë.

FAMILJA

Sipas zakonit të vjetër, në Shqipëri, shumë njerëz në mërgim merrnin emrin e fshatit për llagap, kështu edhe familja e Ismail Qemalit mbante për llagap emrin e qytetit, prej të cilit kishte dalë, Vlora. Themeluesi i familjes Vlora është Sinan Pasha nga Kanina, i cili në shekullin XVI, pasi zuri ofiqin e vezirit të madh, zbriti në Vlorë në kohën e Sulejmanit të Shkëlqyer me cilësinë e një kapedan Pashe, ose kryeadmirali të flotës, dhe banoi në këtë qytet, gjersa vdiq.

Pas pushtimit të Shqipërisë prej turqve dhe veçanërisht pas islamizimit të shumicës së popullit shqiptar, aristokratët përpiqeshin të gjenin tituj fisnikërie për familjet e tyre në lidhje me origjinën orientale, sikundër grekët e vjetër pretendonin se zbritnin nga familje fisnike të Egjiptit. «Por e vërteta është, — thekson Ismail Qemali në «Kujtimet» e tij, — që katragjyshi ynë Sinan Pasha qe shqiptar i kulluar; se gjatë sundimit otoman, me gjithë keqpërdorimin prej anës së sundimtarëve turq, i shërbyen besnikërisht perandorisë, ndërsa në të njëjtën kohë mbajtën të pastër e të papërlyer ndjenjën tonë kombëtare prej shqiptari».

Pasardhësit e Sinan Pashës vazhduan të gëzonin

ofiqe të larta në perandorinë gjatë gjithë historisë së saj të turbullt; patën në dorë sidomos qeverimin e viseve të Beratit e të Vlorës që së bashku formonin njërin nga të tre sanxhakët (prefekturat) e Vilajetit të Janinës. Ky ofiq i trashëguar brez pas brezi vazhdoi gjer në atë kohë kur i famshmi Ali Pashë Tepelena u bë sundimtar fuqplotë i Janinës, dhe ja rrëmbëu Ibrahim Pashës, vëllait të gjyshit të Ismail Qemalit, vendin e qeveritarit në Berat e Vlorë Ibrahim Pashën e burgosën në Janinë, ku vdiq po në atë kohë kur Ali Pasha vetë që rrethuar atje prej ushtrive perandorake.

Është mirë të vihet në dukje se me gjithë padrejtësitë që i punoi Ali Pasha familjes Vlora, Ismail Beu, stërgjyshi i Ismail Qemalit, e shumë nga parësi e vendit muarën pjesë në fushatën kundër armikut të huaj më 1821.

Kur u çlirua prej andrallave të tjera, Reshit Pasha, vezir i madh dhe kryekomandant i ushtrive turke, arriti në Janinë për të vendosur rregullin e për të forcuar sundimin e fortë të sulltanit në Shqipëri. Që të merrte shpagë mbi Ismail Benë, Reshit Pasha e ftoi Ismail Benë në Janinë, duke i dhënë siguri se ishte caktuar kryeqeveritar i Vilajetit. Ismail Beu u nis me një fuqi prej 500 vetash. Me të arritur në Janinë, njerëzit e tij u dërguan menjëherë për të buajtur në shtëpi të ndryshme të qytetit. Ai vetë u grish të vinte te Reshit Pasha që të vishej me nderimet e zyrës së lartë. Shkoi, pra, pa vonesë, kaluar, i shoqëruar nga një shpurë e vogël, drejt pallatit në qytezën e famshme. Sa hyri në oborr, portat u mbyllën prapa tij, dhe pikërisht kur ishte duke zbritur nga kali u vra me gjithë ata pak njerëz që e përcillnin. Kjo ngjau më 1827.